

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:47
sssjournal.com

pp.5772-5785
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 03/09/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 22/10/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 22.10.2019

11 – 18 YAŞ ARASI BOŞANMIŞ AİLE ÇOCUKLARININ VE BOŞANMAMIŞ AİLE ÇOCUKLARININ EBEVEYN YABANCILAŞTIRMA SENDROMU VE DAVRANIŞ SORUNLARININ KARŞILAŞTIRILMALI OLARAK İNCELENMESİ

COMPARATIVE INVESTIGATION OF PARENTAL ALIENATION SYNDROME AND BEHAVIORAL PROBLEMS OF CHILDREN AGED BETWEEN 11 TO 18 YEARS OLD IN DIVORCED FAMILIES AND NON-DIVORCED FAMILIES

Sinem ULUTÜRK

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji A.B.D Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1814>

Reference : Ulutürk, S. (2019). “11 – 18 Yaş Arası Boşanmış Aile Çocuklarının ve Boşanmamış Aile Çocuklarının Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu ve Davranış Sorunlarının Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi”, *International Social Sciences Studies Journal*, 5(47): 5772-5785.

ÖZ

Bu çalışma ile boşanma ile ebeveyn yabancılaştırma sendromu ve davranış sorunları arasında ilişki olup olmadığını incelenmiştir.

Araştırmaya İstanbul ilinden anne babası boşanmış 70 kişi ve anne babası boşanmamış 70 kişi katılmıştır. Araştırmada Baker, Burkhard ve Albertson- Kelly (2012) tarafından geliştirilen Baker Yabancılaştırma Ölçeği ve Goodman tarafından geliştirilen Güçlük ve Güçlükler Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre; Güçler ve Güçlükler Anketi toplam puanı ile Baker Yabancılaştırma Ölçeği puanı arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = 691, p < .01$). Davranış Sorunları Alt Boyutu toplam puanı ile Baker Yabancılaştırma Ölçeği puanı arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = 548, p < .01$). Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin yabancılaştırma üzerindeki görece önemi davranış sorunları, sosyal davranışlar, dikkat ve hareketlilik, duygusal sorunlar, akran sorunları olmuştue. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t- testi sonuçları incelendiğinde ise; davranış sorunları, sosyal davranışlar, dikkat ve hareketlilik, duygusal sorunlar yabancılaştırma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer değişkenlerin ise önemli bir etkisi bulunmamıştır.

Anahtar kelimeler: Yabancılaştırma, Boşanma, Davranış Sorunları, Ergenlik

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to investigate the relationship between divorce and parental alienation syndrome and behavioral problems.

70 people whose parents were divorced and 70 people whose parents were married participated in this study from İstanbul. Research data was collected through “The Baker Alienation Scale” developed by Baker, Burkhard and Albertson-Kelly (2012) and the “Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) developed by Goodman.

According to the research findings, a significant and positive correlation was found between the Powers and Difficulties Questionnaire total score and the Baker Alienation Scale score ($r = 691, p < .01$). A significant and positive correlation was found between the total score of the Behavioral Problems Sub-dimension and the Baker Alienation Scale score ($r = 548, p < .01$). According to the standardized regression coefficient (β), the relative importance of predictive variables on alienation are behavioral problems, social behaviors, attention and mobility, emotional problems, peer problems. When t-test results related to the significance of regression coefficients were examined; behavioral problems, social behaviors, attention and mobility, emotional problems were found to be a significant predictor on alienation. Other variables had no significant effect.

Key words: Alienation, Divorce, Behavioral Problems, Adolescence

1. GİRİŞ

Aile, birden fazla üyenin içinde yer aldığı dinamik bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Bu sistemin sağlıklı devam ettiği yapılar olduğu gibi sorunlar yaşayıp bu sorunlarla başa çıkmayan yapılar da bulunmaktadır. Meydana gelen problemler farklı farklı olmakta, bazen bireyler sorunların üstesinden gelmekte zorlanmaktadır. Eğer kişiler sorunlar ile tamamen baş edemeyecek duruma gelirse, boşanma ile karşı karşıya kalarak evliliği sonlandırmaktadırlar. Bu durum ailedeki her bireyi değişik açılardan etkilemektedir. Bunlardan biri de; çocukların ebeveynleri ile yaşadıkları sorunlar olarak görülebilir. Boşanma sürecinin yanı sıra, boşanma sonrasında yaşanan sorunların başında çocukların ebeveynlerden birine karşı yabancılaşması durumu söz konusu olabilmektedir.

Yabancılaştırma pek çok filozofun ele aldığı bir kavram olmuştur. İlk olarak ele alan kişi Hegel olmuştur. Tam olarak insanın düşünce sistemine, hayata ve kendisine karşı yabancılaşması manasında kullanılan bir terim olmuştur. Daha sonra Marx da bu kavram üzerinde durmuştur, Burada kapitalist sistem ile beraber kullanılmıştır. Kişiler ekonomik anlamda farklılaşmakta ve bu durum ilişkilere de yansımakta ve kişiler birbirlerine yabancılaşmaktadır. Söz konusu kapitalist sistem sadece kişilerin birbirine yabancılaşmasına değil insanın kendine karşı da yabancılaşmasına yol açmaktadır (Fromm, 2015).

Sadece felsefe tarihinde değil başka alanların içinde de sözcüğün kullanımını görmek mümkündür. Psikoloji ve sosyoloji içinde de ele alınmıştır. Psikolojide bu kavram kişinin kendinden uzaklaşması şeklinde tanımlanarak daha çok kişinin kendisine dair bakış açısında yaşanan değişim ve kopuşlara vurgu yapılmıştır. Burada kendine yabancılaşma olarak kavramı tekrar ele alacak olursak; kişinin gerek düşünceleri gerekse davranışlarına karşı gerçeklik algısının bozulması şeklinde ifade edilebilir. Söz konusu durum sadece kişinin kendine karşı gelişmemekte aile içinde birine karşı da gelişebilmektedir. Bu gerçekleştiğinde ise kişi olumsuz bir tutum içine girmekte ve yabancılaşma sendromu meydana gelmektedir (Eyüboğlu, 1995).

Bazı araştırmalarda ise ebeveyn yabancılaştırılması daha çok bireyin anne ya da babasına karşı gelmesi ve aile içinde anlaşmazlıklar meydana geldiğinde ortaya çıkan bir durum olması şeklinde ele alınmaktadır. Burada tabi velayet durumları, bir ebeveynin diğerine karşı sürdürdüğü olumsuz tutumun varlığı hatta iftiralar bir şekilde çocuğun taraf tutmaya zorlanması şeklinde durumlar söz konusu olabilir. Ancak gerçek şu ki böyle bir süreçte her çocuk aynı zihinsel süreçle bir idrak geliştiremeyebilir. Gardner, yabancılaştırma sendromuna bu tarz durumların etki ettiğini ele alan ilk kişi olmuştur (Torun, 2017).

EYS ilk kez kullanan kişi 1945’de Wilhelm Reich olmuştur. Reich yabancılaşma terimine dair bir takım özelliklerin olduğundan bahsetmiştir. Örneğin, boşanma sürecinde olan bireylerden birinin durumu kabul etmeyip narsistik özellikleri gösterdiğini ifade etmiştir. Narsistik özellikten bahsettiği nokta bireyin öz güveninin zedelenmesi sonucunda yıkıcı eylemlerde bulunmasıdır. 1976’lere gelindiğinde ise Wallerstein ve Kelly patolojik yabancılaştırma kavramını kullanmıştır. Burada ise; boşanmış aileleri ele alıp, çocukların ebeveynlerini reddetmesi, görüşmek istememesi ve onlara karşı güç koyduklarını gözlenmiş ve durumu patolojik yabancılaştırma terimi ile ifade etmişlerdir. Patolojik yabancılaşmanın en çok görüldüğü kişiler ise ergenler olmuştur. Bu durumun temelinde sahip olunan olumsuz duyguların varlığı söz konusudur. Daha sonra 1980’ de Richard Gardner boşanmakta olan ya da boşanmış ebeveynler ve çocukları üzerindeki tecrübeleri baz alarak Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromunu ifade etmiştir (Gardner, 1987).

Davranışla ilgili yaşanan problemlerde ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde uzmanları, eğitimcileri, psikologları ve aileleri düşündüren konular arasındadır. Çocukluk ve ergenlik döneminde görülen davranış sorunları sonraki dönemlerde yaşanan sosyal uyumsuzluk, şiddet ve yetişkin suçluluğu gibi davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Çocukluk ve ergenlik döneminde davranış sorunları olan çocukların birçoğunda gelişimin zayıf olduğu ve okul problemleri yaşama riskinin fazla olduğu görülmüştür. Davranışın bir sorun teşkil edebilmesi için kişinin gözle görülebilir eğilimleri ve ölçülmesi mümkün davranışlarında uyum sorunu yaşanması gerekmektedir. Çocukların sahip olduğu çatışmaları davranışları ile göstermesi ile ortaya davranış ve uyum sorunları çıkmaktadır. Davranış; dinamik ve canlı bir süreçtir. Bireyin kendisini, etrafını nasıl algıladığı, nasıl yorumladığı, yaşamına nasıl aktardığı önemlidir. İçinde yaşadığı çevreye uyumunu sağlamayan bireylerin davranışları toplum tarafından, bireyler tarafından kabul görmemektedir (Özgül, 2001).

Boşanmış veya boşanmakta olan ailelerde yaşayan çocuklarda uyum sürecinden kaynaklı olarak davranış problemleri ortaya çıkmaktadır. Velayeti alan ebeveynin yanında olan çocuk model olarak onu gördüğü için diğer ebeveynine karşı davranış değişiklikleri gösterdiği gibi anne ve babasına tepki olarak da davranış

sorunları ortaya çıkaran çocuklarda bulunmaktadır. Boşanma sonrasında ortaya çıkan pek çok belirsizlik söz konusudur, yaşamda belirsizlik sıklıkla bireylerde kaygıya ve güvensizliğe neden olmaktadır. Çocuklar da böyle bir belirsizliğin içine düştüklerinde bir durum karmaşası yaşanmakta, bu karmaşanın üstesinden gelemeyen çocuklar davranış sorunları gösterebilmektedir. Ebeveynler arasında yaşanan sorunlar çocukların üzerindeki etkisi oldukça fazladır, bu alanda yapılan çalışmalar bu sorunların çocukların davranış sorunlarına nasıl etki ettiğini anlama ve gösterme çabası içindedirler (Sayan, 2012).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Ergenlik Dönemi

Çocukluk çağından yetişkinlik dönemine doğru geçişin meydana geldiği gelişimsel dönem olarak ifade edilen ergenlik; bilişsel, sosyal, duygusal çeşitli değişimleri kapsamayan bir kavramdır. 10-13 yaşlarından itibaren 20'li yaşların sonunu da içeren ergenlik döneminde değişmekte olan bedeni algılamak, kabul etmek, olumlu yönde bir beden algısı oluşturmak, biyolojik sebeplerden ötürü gelişen duygu durumundaki ani değişimleri anlayabilmek ve bu durumlara bir uyum gösterebilmek gibi pek çok gelişim görevleri söz konusudur ve buna ek olarak toplumsal beklentiler, bir kimlik kazanımı, bağımsızlığın elde edilmesi gibi sürece bir uyum sağlamak için ciddi gayret gerektiren bir süreç yaşanmaktadır. Psikolog ve eğitimci G.Stanley Hall fırtına ve coşku ibaresini kullanmıştır bu dönem için, bu şekilde ilk kez gençlerin dengesizleştiği, ebeveynleriyle çatıştığı, riskli davranışlar sergilediği ergenlik sürecine atıfta bulunmak için bu tabiri türetmiştir. Bu alanda yapılan araştırmalar neticesinde ebeveynler ile gençler arasında çatışmalar hakkında pek çok bilgiye sahibiz. Gençlerin ebeveynleri ile aralarına hem fiziki hem de duygusal mesafe koymasının doğal olduğunu biliyoruz. Bağımsız insanlar olarak buna programlanmışız ve ergenler de buna dâhil. Birey olduklarını kanıtlamak, kendi kimliklerini oluşturmak ve ebeveynlerinden ayrı, bağımsız ve özerk olabilmek için giriştikleri maceraya adım atar atmaz bu süreç başlamaktadır. Yaşanan çatışmalar çocuklar ergenliğe ilk girdiğinde (10-13 yaş) yükselir, ergenliğin ortalarında (14-17 yaş) stabil bir seviyeye ulaşır ve ergenliğin sonlarına doğru ise (18-22 yaş) azalır (Villanueva, 2019).

Ergenlik sürecinde bir diğer önemli nokta ise; başarılı olmaktır. Başarılı olduğu sürece ergenin kendine duyduğu güven artar, kendisini değerli hisseder. Başarısız uğrar ise yahut engellenir ise hırçın bir birey olabilir, saldırgan davranışlar ortaya koyabilir. Çocukluk dönemine veda edip ergenliğe geçmek, ergenin çözmek zorunda olduğu bir problem gibidir. Ergenin bedeni oldukça hızlı bir şekilde gelişim gösterir ancak bu ruhun bu duruma uyum sağlaması güçtür. (Tarhan, 2017).

Bir diğer konu ise; ilişkilerdir. Yapılan çalışmalara göre; kişinin erken dönemde oluşan bu içsel imgeler yetişkinlikte de etkisini devam ettirir ve kişinin diğerine bağlanmasını, yakın ilişki kurmasını ona karşı hissedeceği duyguları büyük ölçüde belirler. Bu bakımdan aile ortamı bireyin toplumsal ilişkilerinin başlangıç noktasını oluşturmasının yanı sıra yeni yetişmekte olan bireyi bireysellikten kurtarıp ikili ilişkiler dünyasına geçmesini sağlaması açısından çok önemlidir. (Popüler Psikiyatri Dergisi Sayı: 84)

Olumlu düşünebilme becerisini taşıyan ailelerin çocuklarının da genellikle olumlu düşünme becerilerine sahip olduklarını bilmekteyiz (Yazgan, 2018). Aile üyelerinin günlük ilişkilerinde birbirlerine karşı gösterdiği veya göstermediği nezaket, özen, saygı, sabır yetişmekte olan birey için çok önemlidir. Bu bağlamda bir hastaya yardım etmek, üzüyen birine giyecek vermek, sıcak günlerde hayvanlar için açık alanlara su bırakmak gibi pek çok davranış ilk olarak ailede gözlemlenerek öğrenilir. Tüm bu öğrenimler ileriki yaşantıda bir davranış problemi yaşanmaması için koruyucu unsurlar olarak görülebilir. Ergenler davranışsal özerklik elde ettikleri bu dönemde sadece kendi başına karar verme isteğiyle değil, aynı zamanda bu kararları ebeveynlerinden bağımsız bir şekilde hayata geçirme arzusuyla da yanıp tutuşurlar. Bu hem gençler hem de ebeveynler açısından muazzam bir adımdır. Çünkü gençlere tecrübe edindirir, güven aşılır ve sorumluluk kazandırır (sonunda başarısız olsalar bile). Ayrıca onlara bir özgürlük hissi sağlar ve en kötü ihtimalle anne ve babalarının onlara inanıp desteklediği izlenimini yaratır (Villanueva, 2019).

Anne-baba arasındaki ilişkinin de çocuklara model teşkil ettiğini bilmekteyiz. Hele ergenlik döneminde anne-baba arasındaki ilişkideki gerilimler zorlanmalar, kopukluklar, anlayışsızlıklar, taciz edici istismar edici nitelikteki davranışlar, ergenlerin zaten nasıl ve ne biçim olacağından kuşku duydukları geleceğe daha da olumsuz bakmalarını, kendilerini bekleyen gelecekte şüphe duymalarını kolaylaştırmaktadır. Öte yandan ergenlik eşittir bunalımdır şeklini bakmak oldukça sık görülen ancak doğru olmayan bir formülasyondur. Ergenlik döneminde diğer dönemlerdekinden daha fazla bunabilir insan. Bu bunalım yalnızca çocuk ve ergen için düşünülmemeli, anne- baba, diğer kardeşler ve herkes için bunalımcı anlar söz konusu olabilir (Yazgan, 2018).

Ergenlik dönemindeki bir diğer nokta; gençlerin arzuları ve gereksinimleridir, gençlerin arzuları ve arayışları aile sisteminde bazı değişimlerin gerçekleşmesine neden olabilir, dengeler değişebilir. Ergenlik hayatın diğer dönemlerine oranla bireyin kimliğini, kendini, yaptıklarını daha fazla sorguladığı duygularını ve düşüncelerini en fazla ciddiye aldığı dönemdir. Ergen kendisi ve hayat üzerine felsefi sorgulamalar içine gömülmüş bir filozof gibidir (Halifeoğlu, 2018).

2.2. Boşanma Sonrası Ergenlerde Görülen Sorunlar

Şüphesiz bir çocuk fiziksel ve psikolojik gelişimini en güzel biçimde aile içinde tamamlamaktadır. Çocuk gerek anneye gerekse babanın ilgi, sevgi ve şefkatine muhtaçtır (Tarhan, 2010). Anne babası boşanmış birinden çocukluğunu anlatmasını isterseniz; çoğunlukla üzüntü, kafa karışıklığı, sahte umut ve hoşnutsuzluk temalı öyküler dinlersiniz. 0Kabul edilmelidir ki boşanma konusunda yükü çekenlerden biri de çocuklardır. Boşanma çocukların kendilerinin tercih etmediği, lakin mecburi şekilde kaçamayacakları sonuçlarına dayanmak durumunda kaldıkları bir durumdur. Eğer boşanan eşler gerektiği kadar sorumlu davranmaz ise; çocukta uyum sağlama zorlukları ve davranış sorunları söz konusu olabilir (Tarhan, 2010).

Bir çocuğun dünyasından boşanma olgusuna bakarsak; daha çok suçluluk duygusunun varlığından bahsedebiliriz. Çünkü çocuk yaşananları doğası gereği kendi üzerinden değerlendirmekte, ebeveynlerinin onun yüzünden anlaşımadıklarını ve boşandıklarını sanmaktadır. Bu bağlamda gerek anne gerekse babanın yaklaşımı ciddi önem arz etmektedir. Ebeveynler yaşadıkları problemleri çocuğa yansıtmaktan da özenle sakınmalıdır (Tarhan, 2010).

Boşanma kavramı aile birliğinin yıkılması ve yerine yeni bir düzen kurulması manasına gelen güçlükler yaşanan bir süreç şeklinde tanımlanır.

Boşanan eşler birçok olumsuz durum ve anı yaşamış olabilirler, ancak anne ve babalar aralarında yaşanmış olumsuz durumlara rağmen arkadaş olma gayreti içinde olmalıdırlar. Gerçek şu ki; hayatı süresince çocuğun karşısına çıkacak pek çok problem olabilir. Ebeveynlerin bazen yaşanan problemlerde birbirlerinin fikirlerini almaları ve çözüm oluşturmaları, kararlarında fikir birliği içinde olmaları gerekir. Boşanmanın akabinde annelerin de babaların da sahip oldukları sorumlulukları artarak devam edebilir. Anneler özellikle ayrılmadan önce çalışmıyorsa boşanma ile ekonomik güçlükler yaşayıp iş yaşamının içinde yer alabilir (Tarhan, 2010).

Ayrılığın Çekirdek Belirtileri

- Bırakılacağım
- Terk edileceğim
- Reddedileceğim
- Tamamen yalnız kalacağım
- Kimsem olmayacak
- Çaresiz kalacağım
- Kontrolü kaybedeceğim
- Hiçbir değerim yok
- Beni istemiyorlar
- Yeterli değilim
- Çok fazla geliyorum
- Beni bırakacaklar
- Beni üzecekler
- Bana ihanet edecekler
- Yok olacağım
- Mahvolacağım
- Var olmayacağım
- Bu durum umutsuz.

Duygusal İhmalin Etkileri

- Değersizlik hissini taşıması ve özsaygının azalması
- Yalnızlık ve bir yere ait olmama hissi.
- Duyguları nasıl işlemekten geçireceğini bilememek.
- Derin bir yoksunluk hissi.
- Mücadele hissi.
- Depresyon

- Bağımlılık yaratan davranışlar.
- Güçsüz kılınmış gibi hissetmek.
- Emniyette hissetmemek.
- Mükemmeliyetçilik ve öz eleştiri
- Özgün sesini bulmakta ve tutkularının peşinden gitmekte zorlanma.
- Yüksek endişe seviyeleri.
- Derine işlemiş kaçınma hissi.
- Bedene yabancılaşma
- Sağlığın giderek bozulması.
- Güvenmekte zorluk çekme
- İlişkilerde kullanılmak ve mutsuz olmak.
- İçsel tavanlar
- Kendine zarar verme
- Çökmüş bir benlik
- Sık sık tekrarlayan disosiyasyon (Cori, 2019).

2.2.1. Ergenlik Dönemi Davranış Sorunları

Duygusal ve davranışsal bozukluk ile ilişkilendiren bozuklukların çoğu iki tür altında sıralanabilir. Gözle görülebilen davranışlar dışsallaştırılmıştır. Gözlenmesi zor olanlar ise içselleştirilmiş olanlardır. DDB'nin dışsallaştırılmış olanlarına bakıldığında antisosyal yani dürtüsel, agresif, bozucu, yıkıcı ve toplumun yasalarını, kurallarını ya da normlarını ihlal eden gibi konuları kapsar. İçsel denildiğinde ise depresyon, posttravmatik stres bozukluğu gibi tanılar yer alır (Vance L.Austin- Daniel T.Sciarra 2017). Ergenlikte davranışlar incelenirken psikologlar bir kategorize etme eğilimindedir. Dolayısı ile ergenlikte sorunlar içselleştirme ve dışsallaştırma bozuklukları olarak iki kategoriye ayrılabilir. İçselleştirme bozuklukları sorunlar veya ciddi sıkıntılar içe yöneltilip de gençler duygusal ve bilişsel stres yaşadığında ortaya çıkar. İçselleştirme bozukluklarına örnek olarak ergen depresyonu, anksiyete ve yeme bozuklukları örnek verilebilir. Öte yandan dışsallaştırma bozuklukları gençlerin sorunlarını dışarıya yöneltmesi halinde ortaya çıkar ve genel olarak davranış problemleri olarak tezahür eder. Buna örnek olarak da madde kullanımı, okulda uyumsuzluk ve kanuna aykırı davranışlar verilebilir (Villanueva, 2019).

Davranım Bozukluğunun Temel Özellikleri

Bu insanlar kurallara uymamak için farklı yollar deneyip kuralları sürekli ihlal ederler ve diğer kişilerin haklarına saygı göstermezler. Göze batacak bir biçimde yaşatlarına karşı, bazen de büyüklerine karşı agresyon gösterirler. Zorbalık, kavga çıkarma, tehlikeli silahlar kullanma, insanlara ve hayvanlara işkence etme hatta cinsel istismarda bulunma. Kasıtlı olarak yangın çıkarırlar veya etraflarındaki eşyalara zarar verirler. Haneye tecavüz, yalan söyleme ve hırsızlık repertuarları arasındadır. Dersleri asma ve sürekli dersten kaçma istekleri, geceleri evde olmalarını isteyen ebeveynlerinin bu isteklerini reddetmeleri, yalanlarını daha da artırmaktadır (Morrison 2017).

Ne kadar çabalarsak çabalayalım kimse mükemmel değildir. Mükemmel anne baba, mükemmel çocuk yoktur. Hepimiz hayatımızın bir döneminde sorunlar yaşarız. Her yaşa özgü sorunlar vardır. Ergenlik yılları da istisna değildir.

ABD Çocuk Savunma Fonu'nun 2005 yılında yaptığı araştırmaya göre:

- Devlet okullarında her saniye bir çocuk okuldan uzaklaştırma alıyor.
- Her dokuz saniyede bir lise öğrencisinin kaydı siliniyor.
- Her yirmi saniyede bir çocuk tutuklanıyor.
- Her sekiz dakikada bir çocuk uyuşturucu kullanmaktan tutuklanıyor.
- Her sekiz dakikada bir çocuk şiddet suçundan tutuklanıyor.
- Her üç saatte bir çocuk veya ergen ateşli silahla öldürülüyor.
- Her beş saatte bir çocuk veya erge intihar ediyor (Lerner, 2016).

Çatışmalı evlerde büyüyen çocukların neden daha fazla davranış sorunu gösterdiğine ve akran ilişkilerinde neden daha büyük zorluklar yaşadığına dair birtakım kuramlar var. Bazıları diyor ki eşleri ile sürüşme yaşayan kişiler, çocuklarına daha az zaman ve enerji ayırabiliyor. Boşanma ve boşanmaya neden olan geçimsizlik eşlerin gücünü tüketiyor, dikkatini dağıtıyor ve depresyona girmelerine neden oluyor bu da etkili ebeveynlik etmelerini engelliyor.

Dikkat edilmesi gereken hususlardan biri; risk faktörleridir. Eğer risk etmenleri sayıca çok ise bir davranış sorunun yaşanma ihtimali de bir o kadar artmaktadır. Burada en çok vurgulanan konu psikososyal etmenlerin gücüdür. Bireyde davranış sorunlarının görülmesinde yaşatlarının etkisi, ebeveynlerinin etkisi, sosyo ekonomik belirleyicilerin önemi büyüktür (Burke, 2002).

Aile ortamı oldukça önemlidir. Bu ortam ergenin bir an önce kurtulmak istediği bir yer olmamalıdır. Eğer böyle bir yer ise bu ortam demek ki çatışma doludur. Aile eğer çatışma içinde değil ise, olumlu bir düşünme becerisine sahip ise bu durum ergenin de olumlu düşüncelere sahip olmasını sağlamaktadır. Bunun olabilmesi için de duyguları tanımak ve onları doğru şekilde ifade edebilmek çok önemlidir (Yazgan, 2018).

2.2.1.1.Ergenlikte Madde Kullanımı

Ergenlerin madde kullanımına dair yapılan araştırmalarda elde edilen veriler madde kullanan ergenlerin yüksek oranda psikiyatrik bozuklukları olduğunu göstermiştir. Belki psikolojik özellikleri risk taşıyan ergenlerin kimler olduğunu düşünerek devam edebiliriz. (Yazgan, 2018).

Araştırmaların sonuçlarına bakıldığında ergenlerin büyük bir bölümünün alkol, tütün ve marihuanayı denemiş olduğunu yönündedir. Buna göre lise son sınıf öğrencilerinin % 70 içki, & 46 sı marihuana ve % 40 ı da tütün içmiştir. Bu noktada gençlerle ebeveynler arasında uyuşturucu ve içki ile ilgili konuşmaların gecikmesinin yapılması kritik önem taşıyor. Ayrıca küçük yaşta ergenlerde uyuşturucu ve alkol kullanımının beyin fonksiyonları üzerinde uzun vadeli etkileri yetişkinliğe oranla çok daha ciddidir.

2.2.1.2.Ergenlikte Cinsel İlişki

Eğer bir ergen cinsel anlamda pasif değilse yani bir cinsel yaşamı başlamış ise, cinsel yoldan bulaşabilecek hastalıklara yakalanma ihtimali yüksektir. Bu yönde yapılan araştırmalar her yıl 3 milyondan daha çok gencin yakalandığını bildirmektedir. Bu hastalıklara örnek vermek gerekirse; AIDS ve genital siğil en yaygın olanlarıdır. Bu bağlamda cinsel eğitim çok önemlidir. Zaten ergenler cinsellik hakkında öğrenebilecekleri her şeyi öğrenmeye isteklidirler. Cinselliği ciddi bir biçimde tartışma fırsatı yaratıldığında ergenler özgür ve makul bir biçimde konuşurlar. Standartları ve anlamı ararlar. Cinselliklerini kabul etmek ve bunu kendi total kişilikleriyle bütünleştirmek isterler (Vance L. Austin, Daniel T. Sciarra, 2017).

2.2.1.3. Ergenlikte Yeme Bozuklukları

Birçok çalışmada 200 ergenden birinde Anoreksia Nervoza görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Sıklıkla 13-14 yaşlarında başlar bu dönemde kilo verme arzusunun ergen güçlü şekilde hisseder, sağlıklı beslenmek konusuna gerektiğinden fazla önem verebilir, ya da spor dans gibi bazı aktivitelerde performansını arttırmak için diyet başlar tüm bunlar neticesinde bu bozukluğun gelişimi mümkün olabilir. Öte yandan Bulimia Nervoza 18 yaş civarında başlar. Burada ise kişi kilosundan memnun olmayarak bunu takıntıya dönüştürebilir. Ergenlik süreci zaten içinde de bir güvensizlik duygusunu getirebilir. Diğer faktör ise; ergenin aile işlevsizliği konusu dolaylı olarak etkili olabilmektedir. Yeme bozukluğu yaşayan ergenlerin düzensiz, kontrollü, kaotik, eleştirel, çatışmalı ailelerden geldikleri yapılan araştırmalar sonucunda bulunmuştur (Vance L. Austin, Daniel T. Sciarra, 2017). Bulimiya'nın başlangıcı genellikle geç ergenlik, genç yetişkinlik dönemi olarak görülür. 18-35 yaş arasındaki kadınların yaklaşık %3' ü BN semptomlarına sahiptir (Laessle, 1994). Aşırı yemek yemeye ek olarak madde kullanımı, çalma davranışı gibi davranış sorunları yaşayabilmektedirler.

Erken gelişimsel örüntülerin de yeme bozukluklarının gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Ergenlik dönemi özellikle bireyin dış görünüşüyle ilgili büyük bir güvensizlik dönemi olabilmektedir. Yapılan araştırmalar çocukların %45' inin ince olma isteğini dile getirdiğini, %37' sinin ise kilo kaybetme stratejilerine başvurduklarını göstermektedir (Austin ve Sciarra, 2017).

2.2.1.4. Ergenlikte Depresyon

Depresyon ergenler arasında en yaygın görülen rahatsızlıktır ve genç kızlarda buluşa erdikten sonra ergen delikanlılara göre daha fazla rastlanmaktadır. Bunun sebeplerinden biri de akran baskısı, toplumsal baskı, beklentilerinin daha yüksek olmasıdır. Ne yazık ki kızların yaklaşık yüzde 20'si, erkeklerin yüzde 10'u kendini öldürmeye kalkmakta. Depresyon söz konusu olduğunda en çok genetik yatkınlık akla geliyor bir diğer faktör stres çocuğun yaşamındaki stres etkeni, uzmanların çoğu hem biyolojik hem de çevresel etmenleri ciddiye almaktadır. Öte yandan travma, istismar, başka ruhsal rahatsızlıkları anksiyete,

uyuşturucu ve alkol bağımlılığı gibi tedavi edilmemiş pek çok neden de risk faktörleri arasındadır (Villanueva, 2019). Ergenlikte 10 çocuktan 9 u depresyon yaşamaktadır (Yazgan, 2018).

Ergenlik dönemi ile ilgili en önemli noktalardan biri şüphesiz intihar oranlarıdır. İntihar teşebbüsünde bulunan ergenlerin tamamı depresyonda olmasa bile büyük bir kısmının depresyonda olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada intiharla ilgili uyarı işaretlerini iyi anlamak gerekmektedir. Okul başarısında düşüşlerin görülmesi, yeme alışkanlıklarında değişimleri, uyku sorunları, madde kullanımlarının görülmesi, ölüm temasıyla aşırı biçimde meşgul olma, ani şekilde artan azalan beraberlikler bu noktada önemli görülen konular arasında yer almaktadır (Austin, 2017).

Sonuç olarak yıkıcı davranış sergileyen, DEHB ve tavır bozukluğu ile beraber gözlenen duygusal veya davranışsal bozukluğa sahip kişilerin belirli yıkıcı davranışları göstermesiyle ilgili ciddi bir risk altında oldukları yönünde anlamlı kanıtlar bulmak mümkündür. Bunların içinde en sık olanları madde kullanımı, riskli cinsel davranış, çetelerin içinde yer almak sayılabilir (Austin, 2017).

2.3. Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu

Anne babaya yabancılaşma durumu 1985' de ilk kez ifade edilmiştir ve o dönemde bu durum sendrom şeklinde tanımlanmıştır bu tanımlamayı yapan ise Richard Gardner olmuştur (Dunne ve Hedrick, 1994). Gardner yaptığı tanımında, ebeveyne yabancılaşma sendromunun ilk olarak velayet konusunda yaşanan anlaşmazlık ile oluştuğu, daha çok çocuğun ebeveynlerinden birinin kötülenmesi ile geliştiğini ifade etmiştir. bu durum çocuğun beyinin yıkanması ile tanımlanmıştır (Gardner, 2001). Yaşanan bu durumlar çocuğun söz konusu ebeveyne karşı yabancılaşmasını meydana getirmektedir. O ebeveyne karşı algısı da bu süreçte zarar görür (Piquet, 2011). Faller' da 1998' de bu durumu sendrom olarak ifade edenlerden olmuştur. Bir ebeveyne yaklaşım diğerine karşı uzak olmaya vurgu yapmıştır. Gardner (2001, 2002a), anne babaya yabancılaşma konusu ile ilgili bazı belirtilerin varlığına dikkat çekmiştir:

1. Karalama kampanyası
2. Bahane üretme
3. İkiriklikli düşünce eksikliği
4. “Serbest-düşünür” olgusu
5. Anne-baba çatışmasının sonucunda çocuğun yabancılaşmasında rol alan içgüdüsel destek
6. Yabancılaşılın anne ya da babanın bir istismar ve/veya yaptığı bir kötü davranış hakkında suçluluğunun olmaması
7. Başkasından alınan senaryoların varlığı
8. Düşmanlık duygusunun giderek yabancılaşma yaşanan ebeveynin yakın çevresine karşı da oluşması

Çocuk yabancılaşma yaşamadan nasıl bir bağlılık gerçekleştirebilir? Bağlılık ya da bağlantı kurma özelliği kendi sınırlarımızın dışına uzanır ve bize diğerlerinin önemini hatırlatır. İnsanların doğalarında sosyal yaratıklar olduğu düşüncesine dayanır. Genç bir insan başkalarıyla (aile üyeleri, arkadaşlar, öğretmenler, koçlar, toplumdaki diğer insanlar) pozitif bağlantılar kurduğunda kendi iyiliği için bir şeyler yapmış olur, karşılığında da onların iyi olması için katkıda bulunur. Yani bağlılık çift yönlü bir yol gibidir. Anne babaların bağlılık konusunda çocuklarını destekleyebilecekleri böylece çocuklarının hem kendileriyle hem birbirleriyle aileleri, hayatlarındaki diğer yetişkinlerle bağlantılı olduklarını hissetmelerini sağlayacak birçok yol vardır. Bunlar şunlar olabilir:

- Gençlerle konuşurken zamanlama ve kişisel alan konusuna dikkat etmek.
- Çocuğun aile dışındaki insanlarla bağlantı kurma çabalarını desteklemek.
- Faydalı tüm bağlantıları desteklemek
- Aile ritüelleri oluşturup bunları sürdürmek
- Çocuğun özel hayatına saygı duymak (Lerner, 2016).

Dahası uzun süreli arkadaşlıklar kuramama da psikiyatrik sorunlar yaşama riskini arttırmaktadır. Pek çok toplum bilimci çatışan ebeveynlerce yetiştirilen çocuğun davranış sorunlarına dair veriler toplamıştır.

Psikolojik anlamda sağlıklı bir birey olmak konusunda önemli noktalardan biri; duygusal gereksinimlerin karşılanması ile ilgilidir. Bunun gerçekleşebilmesi içinde dört önemli unsur vardır. Bunlardan birincisi güven ihtiyacının karşılanabilmesidir. İkinci unsur ise; sevmeye ve sevilmedir. Üçüncü unsur herkesin ihtiyaç duyduğu anlaşılmalıdır. Dördüncü unsur ise; hayata katılmaktır. Eğer bu dört unsur yeterli oranda karşılanırsa

ise, sağlıklı bir psikolojik gelişim gerçekleşebilir. Kişi diğerleriyle karşılıklı bir paylaşım ve uyum gösterebilir (Baltaş & Baltaş, 1987). Bu unsurlar eksik olduğu zaman ilişkiler var olsa bile onların içerisinde doyum yetersiz olacaktır. Yaşadıkları yalnızlık, üzüntü, kişisel ilişkilerindeki anksiyete ilişki başlatabilmeyi ya da derinleştirmeyi engelleyen reddedilme korkusu tarafından güçlendirilmektedir (Beck, 2013).

Ebeveynler boşanma kararı aldıklarında bu durum çocuklar üzerinde hem kısa süreli hem de uzun süreli etkilere sahip olabilmektedir. Çocuk birçok tepki geliştirebilir. Bunlar içinde sıklıkla, korku ve öfke duygularının görülmesi, uyku sorunları, okul başarısında düşüklükler gösterilebilir. Bu süreçte anne ve babası gibi kendisi de bir değişim sürecine giren çocuk duygusal anlamda bir hazırlıksızlık yaşar (Kelly ve Emery, 2003). Bu süreçte devam eden anne baba arasındaki anlaşmazlıklar da ebeveynlerin çocuğun geliştirdiği tepkilere olumsuz geri dönütler vermelerine sebep olabilir. Çocuğun diğer ebeveyne karşı tutumları yanında kaldığı ebeveynin tutumlarından etkilenebilir. Çocuk düşmanca bir tutuma girip, diğer ebeveyni artık kabul etmeyebilir (Benedek ve Brown, 1997).

Bir diğer nokta ise, uzun vadede yaşanan etkilerdir. Bunların içinde en çok vurgulanan konulardan biri düşük benlik saygısıdır. Bir diğeri ise kaygı düzeyindeki artışlardır (Öztürk, 2006).

3. YÖNTEM

Bu bölümde, verilerin elde edildiği örneklem, araştırmanın modeli, verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler, kullanılan veri toplama araçları ve onlardan elde edilen sonuçlar ile ilgili bilgi verilmiştir. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Baker Yabancılaştırma Ölçeği ve Güçler ve Güçlükler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan bireylere verilen ölçekler, araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel bir niteliktedir. İlişkisel tarama desenine sahiptir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2012).

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde bulunan anne ve babaları boşanmış 70 kişi ile anne ve babası boşanmamış 70 kişi oluşturmaktadır. Örneklem grubu basit seçkisiz örnekleme ile seçilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmacı tarafından yapılan veri toplama araçlarından elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.11. Örneklem Aile Şiddet Değişkenine Göre Güçler ve Güçlükler Anketi ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p																																																								
Güçler Ve Güçlükler Anketi	Evet	13	2,0154	0,33128	2,495	138	0,014																																																								
	Hayır	127	1,8349	0,23905				Davranış Sorunları	Evet	13	2,1231	0,55701	1,792	138	0,075	Hayır	127	1,8744	0,46802	Duygusal Sorunlar	Evet	13	1,9538	0,33817	0,669	138	0,505	Hayır	127	1,8673	0,45309	Akran Sorunları	Evet	13	1,9385	0,35949	3,713	138	0,000	Hayır	127	1,6654	0,23992	Sosyal Davranışlar	Evet	13	1,8923	0,56930	0,338	138	0,736	Hayır	127	1,8462	0,45762	Dikkat Ve Hareketlilik	Evet	13	2,1692	0,68725	1,525	138	0,130
Davranış Sorunları	Evet	13	2,1231	0,55701	1,792	138	0,075																																																								
	Hayır	127	1,8744	0,46802				Duygusal Sorunlar	Evet	13	1,9538	0,33817	0,669	138	0,505	Hayır	127	1,8673	0,45309	Akran Sorunları	Evet	13	1,9385	0,35949	3,713	138	0,000	Hayır	127	1,6654	0,23992	Sosyal Davranışlar	Evet	13	1,8923	0,56930	0,338	138	0,736	Hayır	127	1,8462	0,45762	Dikkat Ve Hareketlilik	Evet	13	2,1692	0,68725	1,525	138	0,130	Hayır	127	1,9213	0,54462								
Duygusal Sorunlar	Evet	13	1,9538	0,33817	0,669	138	0,505																																																								
	Hayır	127	1,8673	0,45309				Akran Sorunları	Evet	13	1,9385	0,35949	3,713	138	0,000	Hayır	127	1,6654	0,23992	Sosyal Davranışlar	Evet	13	1,8923	0,56930	0,338	138	0,736	Hayır	127	1,8462	0,45762	Dikkat Ve Hareketlilik	Evet	13	2,1692	0,68725	1,525	138	0,130	Hayır	127	1,9213	0,54462																				
Akran Sorunları	Evet	13	1,9385	0,35949	3,713	138	0,000																																																								
	Hayır	127	1,6654	0,23992				Sosyal Davranışlar	Evet	13	1,8923	0,56930	0,338	138	0,736	Hayır	127	1,8462	0,45762	Dikkat Ve Hareketlilik	Evet	13	2,1692	0,68725	1,525	138	0,130	Hayır	127	1,9213	0,54462																																
Sosyal Davranışlar	Evet	13	1,8923	0,56930	0,338	138	0,736																																																								
	Hayır	127	1,8462	0,45762				Dikkat Ve Hareketlilik	Evet	13	2,1692	0,68725	1,525	138	0,130	Hayır	127	1,9213	0,54462																																												
Dikkat Ve Hareketlilik	Evet	13	2,1692	0,68725	1,525	138	0,130																																																								
	Hayır	127	1,9213	0,54462																																																											

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun güçler ve güçlükler anketinden almış oldukları puanların aile şiddet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucunda, gruplar arasında ailesinden şiddet gören grubun daha fazla puan aldığından dolayı istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun davranış sorunları alt boyutundan almış oldukları puanların, aile şiddet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere

yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun duygusal sorunlar alt boyutundan almış oldukları puanların, aile şiddet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun akran sorunları alt boyutundan almış oldukları puanların aile şiddet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucunda, gruplar arasında ailesinden şiddet gören grubun daha fazla puan aldığından dolayı istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun sosyal davranışlar alt boyutundan almış oldukları puanların, aile şiddet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun dikkat ve hareketlilik alt boyutundan almış oldukları puanların, aile şiddet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4.12. Örneklemin Aile Şiddet Değişkenine Göre Baker Yabancılaşma Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p
Baker Yabancılaşma Ölçeği	Evet	13	8,0769	0,86232	2,976	138	0,003
	Hayır	127	6,4567	1,93856			

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun baker yabancılaşma ölçeğinden almış oldukları puanların aile şiddet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucunda, gruplar arasında ailesinden şiddet gören grubun daha fazla puan aldığından dolayı istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 4.13. Örneklemin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Baker Yabancılaşma Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p
Baker Yabancılaşma Skoru	Çalışmıyorum	137	6,6277	1,85903	0,856	138	0,393
	Çalışıyorum	3	5,6667	4,50925			

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Baker Yabancılaşma Ölçeğinden almış oldukları puanların, çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4. 14. Örneklemin Bilinen Rahatsızlık Değişkenine Göre Baker Yabancılaşma Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.	Sig.	Sd.	p
Baker Yabancılaşma Ölçeği	Evet	12	6,8333	2,03753	0,884	138	0,671
	Hayır	128	6,5859	1,91771			

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Baker Yabancılaşma Ölçeğinden almış oldukları puanların, bilinen rahatsızlık değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4. 15. Örneklemin Baba Rahatsızlık Değişkenine Göre Baker Yabancılaşma Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p
Baker Yabancılaşma Ölçeği	Evet	9	5,4444	2,65100	-1,894	138	0,060
	Hayır	131	6,6870	1,84843			

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Baker Yabancılaşma Ölçeğinden almış oldukları puanların, baba rahatsızlık değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek

üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4.16. Örneklem Anne Rahatsızlık Değişkenine Göre Baker Yabancılaşma Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p
Baker Yabancılaşma Ölçeği	Evet	16	7,1250	1,66833	1,147	138	0,254
	Hayır	124	6,5403	1,94810			

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Baker Yabancılaşma Ölçeğinden almış oldukları puanların, anne rahatsızlık değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmış farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4.17. Örneklem Grubunun Sınıf Değişkenine Göre Baker Yabancılaşma Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
7.Sınıf	3	6,6667	1,52753	G.Arası	28,366	5	5,673	1,567	0,174
8.Sınıf	3	6,3333	1,15470	G.İçi	485,027	134	3,620		
9.Sınıf	18	7,5556	1,46417	Toplam	513,393	139			
10.Sınıf	4	5,7500	2,98608						
11.Sınıf	79	6,6582	1,71633						
12.Sınıf	33	6,0909	2,40265						
Toplam	140	6,6071	1,92184						

Tablodan anlaşılacağı gibi Baker Yabancılaşma Ölçeği sıralamalar ortalamalarının kendini sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sınıf gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmamızda örneklem grubunun Baker yabancılaşma ölçeğinden almış oldukları puanların boşanmış ve boşanmamış ailelere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmış farklılaşmadığına bakıldığında, gruplar arasında anne-babası ayrı olan grubun daha fazla puan aldığı ve dolayısıyla istatistiksel açıdan $p<0.01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Yabancılaştırma olgusunun anne ya da babaya mı yönelik olduğuna dair yapılan araştırmalara bakıldığında ise; literatürde eski araştırmalarda daha çok babaya karşı yabancılaşma olduğu bilgisi mevcutken, yakın zamanda gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen bulgular, annelerin de bunu yaşadığı yönündedir (Gardner RA.,2004). Öte yandan literatürde annelerin daha çok yabancılaşma yaşanan ebeveyn olduğu yönünde bulgular da yer almaktadır (Baker, 2005; Baker ve Darnell, 2006). Vassiliou ve Cartwright (2001) gerçekleştirdikleri araştırmalarında ise, çocukların ebeveyni görme sıklığı ile yabancılaşma arasında bir ilişki bulmuş, görüşme sıklığı arttıkça yabancılaşmanın anlamlı düzeyde düştüğünü belirtmişlerdir. Bu konuda boşanma uyumu ile ilgili yapılan araştırmalarda da anneyi görme sıklığının kaygı ve depresyon üzerine etkisi incelenmiş, annesini her gün gören çocuklarda, iki haftada birkaç kez görenlere kıyasla yaşanan kaygı ve depresyonun daha az olduğu belirtilmiştir (Yörükoğlu A, 2007).

Araştırmamızdaki bir diğer bulgu ise; Duygusal Sorunları Alt Boyutu toplam puanı ile Baker Yabancılaşma Ölçeği puanı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu yönündedir. İlgili alan yazına bakıldığında; ebeveyn tutumları ile duygu düzenleme arasındaki ilişki incelendiğinde bireyin babası tarafından red algıladığında ve anne tarafından aşırı koruyucu bir tutum yaşadıklarında duygu düzenleme güçlüğü yaşayabildiği belirtilmiştir (Saftancı, 2015). Anne baba tutumunun olumlu yönde olduğunda ise; bireyin kaygı ve öfkesi ile baş edebilme becerisi arasında ilişki bulunmuştur (Dursun, 2015). Bir başka araştırmada 2018 yılında gerçekleştirilmiştir; bu araştırmada anne baba otoriter bir tutum sergilediğinde çocuklarda duyguları kontrol etmede zorluklar yaşanabildiği yönündedir (Yaman, 2018). Bir diğer araştırma da 2005 yılında yapılmıştır. Aile içi şiddetin de yabancılaşmaya neden olan unsurlar arasında olduğu ortaya koyulmuştur ve bu gibi ailelerde çocuklar mağdur olanın yanında yer almaktadır (Johnston, Walters ve Olesen, 2005). Ayrıca alanyazını incelendiğinde boşanmış ailelerde çocukların % 80' i annesi ile yaşamaktadır (Çağlar, 2018).

Ülkemizde gerçekleştirilen araştırmalar evli çiftlerin neredeyse yarısının boşandığını gözler önüne koymaktadır. Gardner gerçekleştirilen boşanma davalarında ortak birçok özellik bulmuş davranış biçimlerine göre yabancılaşma sendromunun söz konusu olabileceğine dikkat çekmiştir.

Sosyal destek açısından konu ele alındığında; ergenlik arkadaş ilişkilerinin öne çıktığı ve bireyin bağlılık duygularının gelişmesine de katkı sağlanan bir süreçtir. Bu süreçte yaşanan herhangi bir kırılma bireyin aidiyet ve bağımlılık duygusunun da zedelenmesine neden olabilmektedir. Akran ilişkilerinin şekillenmesinde etkili olan unsurlara yönelik araştırmaların artırılması fayda sağlayabilir, bu ilişkilere etki eden anne baba tutumu, uygulanan yetiştirilme tarzı, bağlanma örüntülerinin etkisi gibi konularla ilgili kapsamlı çalışmalar ile bireylere ne konuda nasıl destek verilebileceğine yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Boşanma öncesinde boşanma aşamasında ve boşanmanın akabinde aile üyelerinin psikolojik yardım gereksinimleri artmaktadır.

Boşanmış ailelerdeki çocuklar ele alındığında anne babası evli olan çocuklara kıyasla daha fazla psikolojik sorunlar yaşayabilirler. Özellikle yabancılaşma konusuna uzmanların dikkat etmesine ve ebeveynlerinin kabul ve red tutumlarının incelenmesi önerilmektedir.

Boşanmaya dair kısa vadeli ve uzun vadeli etkiler konusunda eğitimcilerin, ebeveynlerin ve uzmanların daha çok bilgilendirilmesi sorunların gelişim göstermeden çözülmesi açısından önemli görülmektedir.

Depresyon, saldırgan davranışlar, somatik yakınmalar, dikkati odaklama sorunları gibi konular boşanmış aile çocuklarında sıklıkla görülebilir.

Bu konuların takibinde fayda vardır. Boşanmış aile çocuklarının davranışlarının uzmanlarca değerlendirilmesi ve koruyucu önlemler alınması önem arz etmektedir.

Çocuklarda görülen içsel ve dışsal sorunlar konusunda da ailelere rehberlik hizmetlerinin verilmesi, ebeveynlerin çocuğun duygularına gösterdikleri tepkilerin olası sonuçları, boşanmadan sonraki süreçte ebeveynin çocuğun algısında iyi bir şekilde muhafaza edilmesi konularında psikoeğitimsel çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Tedavi süreçlerinde de başarının elde edilmesi adına psikologların, psikiyatristlerin, hukuk çalışanlarının işbirliği içinde olması önerilmektedir.

Yabancılaşmanın beraberinde başka sorunları da getirebileceği ve bu sorunun çözülmemesinin kişi ilerde kendisi de bir ebeveyn olduğunda aile yaşamında ve çocuğuyla olan ilişkilerinde de gözlenebileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Austin, V.L. (2017). Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Sorunlar, Ankara, Nobel Yayınları.
- Amato PR. Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology* 2001, 3: 355-70.
- Arifođlu B, Öz F (2008) Boşanmış aile çocuklarına hemşirelik yaklaşımı. *Sağlık Bilimleri Fakóltesi Hemşirelik Dergisi* 15(1):76-84.
- Baker, A. J. L. (2005). The Long-Term Effects Of Parental Alienation on Adult Children: A Qualitative Research Study. *American Journal of Family Therapy*, 33(4), 289-302.
- Baker, A. J. L. (2007). *Adult Children of Parental Alienation Syndrome*. New York, NY: Norton.
- Baker, A. J. L. (2010). Adult Recall of Parental Alienation in a Community Sample: Prevalence and Associations with Psychological Maltreatment. *Journal of Divorce and Remarriage*; 51, 1 – 20.
- Baker, A. J. L., Burkhard, B., & Albertson – Kelly, J. (2012). Differentiating Alienated From Not Alienated Children: A Pilot Study. *Journal of Divorce and Remarriage*, 53:3, 178 – 193.
- Baker, A., & Darnell D. (2006). Behaviors and Strategies Employed in Parental Alienation. *Journal of Divorce and Remarriage*, 45, 97 – 124.
- Baker, A. J. L., & Darnell, D. (2007). A Construct Study of The Eight Symptoms of Severe Parental Ailenation Syndrome: A Survey of Parental Experiences. *Journal of Divorce and Remarriage*, 47(1), 55 – 75.

- Baker, A. J. L., Sauber, S. R. eds. (2012). Working with Alienated Children and Families: A Clinical Guidebook. New York: Routledge.
- Baker, A. J. L., Asayan, M. & LaCheen – Baker, A. (2016). Best Interest of the Child and Parental Alienation: A Survey of State Statutes. Journal of Forensic Sciences, 61(4), 1011 – 1016.
- Benedek EP, Brown CF (1997) Boşanma ve Çocuğunuz: Çocuğunuzun Boşanmanızla Başetmesine Nasıl Yardımcı Olursunuz. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Cartwright, G. F. (1993). Expanding The Parameters Of Parental Alienation Syndrome. The American Journal of Family Therapy, 21(3): 205-215.
- Cori, J.L. (2019). Annenin Duygusal Yokluğu, İstanbul: Koridor Yay.
- Çağlar E. (2018). Çocuk ve Ergen Psikiyatri Polikliniğine Başvuran, Ebeveynleri Boşanmış Olan Çocukların Ruhsal Sorunlar, Psikolojik Sağlık, Öz-Kavramı ve Ebeveyn Kabul Reddi Açısından ve Annelerin Benlik Saygısı ve Algılanan Sosyal Destek Açısından Karşılaştırılması, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Uzmanlık Tezi.
- Dağlar K (2016) Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Belirtileri ile Annelerinin Bağlanma Biçimleri ve Ayrılık Anksiyeteleri Arasındaki İlişki. İstanbul Arel Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Dursun A. Anne Babası Boşanmış Ergenlerin Öznel İyi Oluşunu Arttırma Programının Etkililiğinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışman Ve Rehberlik Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2015
- Eyüboğlu, İ. Z. (1995). Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Sosyal Yayınlar, . Basım, İstanbul.
- Engin EC (2015) “Bir Aile Hekimliği Bölgesinde Kayıtlı 6-18 Yaş Arası Çocuk ve Ergenlerde Görülen Davranış ve Uyum Problemlerinin; Bu Çocuk ve Ergenlerin Ailelerinin Demografik Özellikleri, Tutum ve Davranışlarıyla Olan İlişkinin İncelenmesi”. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Faber AJ, Wittenborn AK. The role of attachment in children’s adjustment to divorce and remarriage. Journal of Family Psychotherapy 2010, 21: 89-104.
- Fromm, E. (1961). Marx’ ın insan anlayışı. Çev. Ökten K. Ankara, Say Yayınları, 3. baskı (2014).
- Fromm, E. (1962). Yeni bir insan yeni bir toplum. Çev. Arat, N. Ankara, Say Yayınları (2015).
- Freud, S.(1917/1993). Yas ve Melankoli. Kriz dergisi,1(2), 98
- Gardner, R. A. (1985). Recent Trends in Divorce and Custody Litigation. Academy Forum, 29(2), 3 – 7.
- Gardner, R. A. (1987). The Parental Alienation Syndrome and the Differentiation Between Fabricated and Genuine Child Sex Abuse. Cresskill, NJ: Creative Therapeutics.
- Gardner, R. A. (1992). The Parental Alienation Syndrome. Cresskill, NJ: Creative Therapeutics.
- Gardner, R. A. (1998). Recommendations for Dealing with Parents Who Induce A Parental Alienation Syndrome in Their Children. Journal of Divorce and Remarriage. 28 (3-4). 1- 23.
- Gardner, R. A. (1999). Differentiating Between Parental Alienation Syndrome and Bona Tide Abuse – Neglect. American Journal of Family Therapy, 27 (2), 97 – 107.
- Gardner, R. A. (2003). The Judiciary’s Role in the Etiology, Symptom Development and Treatment of the Parental Alienation Syndrome (PAS). American Journal of Forensic Psychology, 21 (1), 39 – 64.
- Gardner, R.A. (2001). Parental Alienation Syndrome (PAS): Sixteen Years Later. Academy Forum, 45(1): 10-12. Gardner, R.A. (2002) Denial of the Parental Alienation Syndrome Also Harms Women. The American Journal of Family Therapy, 30(3): 191-202.
- Gardner, R.A. (2002). Parental Alienation Syndrome vs. Parental Alienation: Which Diagnosis Should Evaluators Use in Child-Custody Disputes? The American Journal of Family Therapy, 30(2): 93-115.
- Gardner RA. Commentary on Kelly and Johnston’s ”The alienated child: Areformulation of parental alienation syndrome”. Fam Court Rev 2004; 42:, 611-621.

- Geçtan, E. (2000). İnsan Olmak, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Geçtan, E. (1984). Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. Ankara: Maya Yay.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A research note. *J. Child Psychol Psychiatry* 38: 581 – 586.
- Goodman, R., Meltzer, H., Bailey, V. (1998). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A pilot study on the validity of the self – report version. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 7: 125 – 130.
- Gottlieb, L. J. (2012). The Parental Alienation Syndrome: A Family Therapy and Collaborative Systems Approach to Amelioration. Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Gottman J, Declaire J. (2018). Duygusal Zekası Yüksek Çocuklar Yetiştirmek, Ankara, 2. Basım, Görünmez Adam.
- Halefioğlu, S. (2018). Çocuk ve Ergenlerle Çalışmak, İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Johnston JR. Children of divorce who refuse visitation. In *Non-residential Parenting; New Vistas in Family Living* (Eds. C Depner, JH Bray):109-135. Newbury, Sage Focus, 1993
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kasuto M (2017) Boşanmış Ailelerin Çocuklarının Boşanmamış Ailelerin Çocuklarına Göre Öz Saygı Ve Ruh Sağlığı Değişkenlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi.
- Kelly, J., & Johnston, J. (2001). The Alienated Child: A Reformulation of Parental Alienation Syndrome. *Family Court Review*, 39 (3), 249 – 266.
- Kelly JB, Emery RE (2003) Children's Adjustment Following Divorce: Risk and Resilience Perspectives. *Family Relations* 52(4):352-362.
- Köknel, Ö. (1985). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, İstanbul: Altın Kitap.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lerner, M.R. (2016). Ergenlik Hakkında Her şey. İstanbul: Sola Yayınları.
- Le Compte, G., Le Compte, A. & Özer, S. A. (1978). Üç sosyoekonomik düzeyde, Ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: bir ölçek uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, 1 (1), 5-9.
- Koerner, S. S., Wallace, S., Lehman, S. J., & Raymond, M. (2002). Mother-To-Daughter Disclosure After Divorce: Are There Costs and Benefits? *Journal of Child and Family Studies*, 11(4), 469–483
- Malkinson. R. (2009). Bilişsel Yas Terapisi. HYB Yayıncılık. Ankara.
- Maier EH, Lachman ME (2000) Consequences of Early Parental Loss and Separation for Health and Well-Being in Midlife. *International Journal of Behavioral Development* 24(2):183-189.
- Morrison, J. DSM-5' i kolaylaştıran Klinisyenler İçin Tanı Rehberi, (2017), Ankara, Nobel Yayın.
- Önder FC, Yılmaz Y. Ortaöğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışları yordamada yaşam doyumu ve anne-baba stillerinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi* 2012, 12: 1737-48.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatrida Güncel Yaklaşımlar*, 5:2, 140 – 161.
- Özgüven, İ. E. (2001). Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özakkaş, T. (2017). Bütüncül Psikoterapi. İstanbul: Litera Yay.
- Öztürk M (2008) 99 Sayfada Boşanmış Ailelerde Çocuk. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Piquet, C.V. (2011). When the Family Tears Apart: What about Children's Rights? An Interdisciplinary Analysis of Parental Alienation Syndrome's Effects on Children, Unpublished Doctoral Dissertation: l'Institut Universitaire Kurt Bösch Arts Interdisciplinaire En Droits de l'enfant
- Popüler Psikiyatri, sayı: 84 Mart-Nisan 2015.
- Raso C (2004) "If The Bread Goes Stale, It's My Dad's Fault": The Parental Alienation Syndrome. Unpublished Doctoral Dissertation, Montreal: Concordia University.

- Saygılı S. & Çankırılı A. (2015). Anne Olma Sanatı, İstanbul, Zafer Yayınları.
- Sayan, K. A. (2012). Boşanma Sonrası Yaşama Uyum. Yayımlanmış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Safrancı B. Psikolojik Semptomların Duygusal Boyutu: Algılanan Ebeveyn Tutumları Ve Duygu Düzenleme Problemlerinin Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2015.
- Torun, F. (2017). Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu. Çekişmeli Boşanmalarda ve Velayet Savaşlarında. İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Tarhan, N. (2010). Aile Okulu ve Evlilik, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Vance L. Austin, Daniel T. Sciarra, (2017), Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar, Ankara, Nobel.
- Villanueva S. (2019). Ergenlik Sıkıntılı Yıllar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yazgan Y. (2018). 99 Sayfada Ergenlikten Gençliğe, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Yaman B. Ebeveyn Tutumlarının Çocukların Mizaç Özellikleri Ve Duygu Düzenleme Becerileri Üzerindeki Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bölümü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi, 2018.
- Yıldırım SY. Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarının Yordayıcıları Olarak AnneBaba Tutumları Ve Duygusal Zeka. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, 2015.
- Yörükoğlu A, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, 7.Baskı. İstanbul, Özgür Yayınları, 2007: 102-8.
- Wollyn M. (2019). Seninle Başlamadı, İstanbul, Sola Unitas.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5821be5726bc29.3681279
2. erişim tarihi, şubat, 2019.